

Навчальна програма
предмету мовно-літературної освітньої галузі
українська мова

Розроблена відповідно до модельної навчальної програми « Українська мова.5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. (Автори : Заболотний О.В.,Заболотний В.В., Лавринчук В.П.,Пліванчук К.В.,Попова Т.Д.)

2023-2024 н.р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Українська мова» забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі. Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості. Завдання навчального предмета: навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя. Цю модельну навчальну програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, вона відповідає меті й ідейним засадам цього документа та реалізує результати, окреслені в ньому. Крім того, ураховано положення Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235. Ця модельна навчальна програма: ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного підходів; передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі; ураховує наступність між циклами навчання; орієнтується на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі. У програмі визначено: очікувані результати навчання учнів зміст навчального предмета види навчальної діяльності учнів Очікувані результати навчання учнів – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Вони співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом. Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів забезпечується структуруванням змісту навчального предмета з використанням розділів, тем / тематик. Пропонований зміст окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів. З Серед наведених у програмі видів навчальної діяльності учитель може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й корисними, до того ж він може змінювати теми висловлень. Для зручності виокремлено види діяльності, які мають здійснюватися на традиційних

уроках розвитку мовлення. Сформульовані в кожному розділі та підрозділі ціннісні орієнтири, не обмежуючи академічної свободи вчителя, мають на меті допомогти йому вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Наведені переліки можна доповнювати та скорочувати. На формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством, зорієнтована Концепція Нової української школи, де в розділі «Виховання на цінностях» зазначено, що «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей». Виховання на цінностях є ключовим у педагогічних працях Василя Сухомлинського, який наголошував: «Людину треба вчити, що вона живе не в пустелі, а серед людей. Кожен твій крок урешті-решт позначається на твоєму ближньому, тому що ідеш ти кудись і з якоюсь метою; кожне твоє слово в душі іншого відгукнеться, але як воно відгукнеться – залежить від тебе. Уже те, що ти дивишся на навколишній світ і бачиш його, таїть у собі добро і зло; усе залежить від того, що і як ти бачиш». Категорія «ціннісні орієнтири особистості» містить у собі три компоненти: пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей; емоційний – переживання цінності явища; мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності в ситуації вибору. Українська мова включає багатовекторні впливи на свідомість і підсвідомість особистості, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Знання української мови стимулює особистість до естетичного самовираження, активної участі в різних формах життя суспільства. Мова дає особистості можливість досягнути мікро- й макросвіт, самоствердитись, вона є однією з ознак національної приналежності, громадянства. Нова школа плекає українську ідентичність. На уроках української мови потрібно формувати риси громадянина України, виховувати любов до Батьківщини, природи, пам'яток старовини, плекати загальнолюдські моральні якості, утверджувати гуманістичну мораль як базову основу громадянського суспільства. Мова стає зрозумілішою і швидше засвоюється дітьми, коли в основу її вивчення покласти принцип народності. Цей принцип допомагає прищепити любов до мови, слова через використання всіх видів і жанрів народної творчості, засвоєння учнями народного мовленнєвого етикету. Важливу роль відіграють прислів'я та приказки, які є окрасою народної дидактики, допомагають зробити урок емоційно насиченим, а учням – розвивати свою думку, уявлення, формувати усне мовлення. 4 Серед культурологічних тем особливої ваги набувають ті, що вчать пізнавати світ, його духовні й моральні цінності, усвідомлювати роль рідної мови в розвитку й самовдосконаленні кожного учня. Визначені ціннісні орієнтири сприяють входженню особистості в соціум, пізнанню мовної картини світу, засвоєнню

соціокультурних відомостей. Урок української мови на сучасному етапі повинен мати такі основні особливості: - виховання мовної особистості, національно-свідомого громадянина України; - реалізація комунікативно-діяльнісного, українознавчого, функціонально-стилістичного та інших аспектів навчання; - розвиток пізнавальних і творчих здібностей особистості; - мовленнєва спрямованість уроку, удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності; - здійснення морального, етичного та естетичного виховання, що передбачає особистісний підхід до навчання; - посилення практичної спрямованості навчання; - використання активних інноваційних форм, методів, прийомів навчання; - інтегральність (реалізація внутрішньо- і міжпредметних зв'язків); - оптимальність змісту уроку. Для досягнення мети вивчення української мови важливо чергувати різні методи та прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів: - заохочення; - створення яскравих навчально-образних уявлень; - навчально-пізнавальна гра; - створення ситуації успіху; - створення проблемної ситуації; - поштовх до пошуку альтернативних рішень; - виконання творчих завдань; - кооперація учнів. Ефективність освіти пов'язують із реалізацією компетентнісного підходу. Такий підхід передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у конкретних умовах. Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань: уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків, явищ; створювати тексти, проєкти; висловлювати ставлення до подій, вчинків; брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань та ін.

Зміст програмного матеріалу	Опис видів навчальної діяльності	Опис результатів навчання
-----------------------------	----------------------------------	---------------------------

ВСТУП

Краса та багатство української мови (5 год)

Українська мова – милозвучна, мелодійна, співуча, дзвінка, барвиста. Багатство української мови: словниковий склад, фразеологізми, крилаті вислови, синоніми, різноманітні суфікси й префікси, граматичні форми, синтаксичні синоніми (стислий огляд).	Міркування та відповіді на запитання за змістом висловлень відомих людей про значення мови в житті людини й суспільства. Розповідь за запропонованою опорною схемою чи таблицею про багатство української мови. Колективне «наповнення» запропонованого малюнка поетичними, мелодійними словами. Виконання проекту (публічний виступ про красу й багатство української мови з використанням самостійно підготовлених постерів, малюнків, слайдів тощо).	Розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висло у разі потреби грамотно перепитує співрозмовника для уточнення деталей; характеризує почуте повідомлення з погляду основних правил спілкування, дотримується їх; добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними мовними нормами; розрізняє тексти різних стилів і типів; дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування; взаємодіє з іншими особами у цифровому середовищі, дбаючи про безпеку влює власне ставлення до почутого
Уроки розвитку мовлення Мовлення та спілкування (повторення і поглиблення вивченого; практично): - види	Аналізування ситуації спілкування, визначення її складників. Читання, аудіювання текстів, що належать до різних типів мовлення. Аналізування	Уважно слухає монологічні / діалогічні висловлювання, зважаючи на мету та умови спілкування, особливості текстів;

мовленнєвої діяльності; - загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники (адресат мовлення, адресант мовлення, тема й основна думка висловлення, мета й місце спілкування). Типи мовлення (повторення вивченого) Складання та розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, зокрема: - етикетного характеру (вітання, знайомство, пропозиція допомоги) з використанням формул мовленнєвого етикету; - щодо безпеки спілкування телефоном та в соціальних мережах; - телефонних розмов, що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам; - за коміксом чи малюнком.	прочитаного, відповіді на запитання за змістом прочитаного. Сприймання під час читання авторської оцінки інформації, прямо вираженої в тексті. Складання висловлення за коміксом (малюнком) з урахуванням ситуації спілкування.	створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах.
---	--	--

ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Синтаксис і пунктуація. Орфографія (7 год)

Словосполучення і речення. Види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням. Головні і	Визначення головного і залежного слова у словосполученні, членів речення, однорідних членів речення, звертань,	Вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; формулює тему та основну думку тексту;
---	---	--

другорядні члени речення. Звертання, вставні слова (сполучення слів), однорідні члени речення. Складне речення. Пряма мова. Діалог. Основні орфограми та пунктограми (за вибором учителя)	вставних слів (сполучень слів), простого і складного речення. Виписування словосполучень. Добирання синонімічних словосполучень. Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з орфограмами. Виправлення орфографічних і пунктуаційних помилок. Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням речень, різних за метою висловлювання та емоційним забарвленням.	складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними, пунктуаційними нормами; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст и, речення, словосполучення, слова); вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
Уроки розвитку мовлення Стилї мовлення (повторення вивченого). Поняття про офіційноділовий стиль; ділові папери. Складання оголошення для розміщення на вебсайті (на шкільній дошці оголошень) про очікувану подію (екскурсію, поїздки до музею, відвідання театру та ін.).	Складання речень зі звертаннями, вставними словами (сполученнями слів), однорідними членами речення, складних речень, речень із прямою мовою. Складання простих речень указаної тематики з використанням поданих словосполучень. Поширення простих речень однорідними членами. Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. Добирання заголовка до тексту. Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. Складання листа (наприклад, до осені, музики, міста) з використанням риторичних звертань та однорідних членів речення (письмово). Складання письмово діалогу-розпитування	Розрізняє тексти різних стилів і типів; визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід.

	про заплановану подію (наприклад, канікули). Виразне читання вголос та обговорення текстів (уривків) різних стилів.	
--	---	--

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Групи слів за походженням та вживанням.

Написання слів іншомовного походження. Фразеологізми (20 год.)

Групи слів за походженням: власне українські слова та слова іншомовного походження (запозичені). Словник іншомовних слів. Лексична помилка (тавтологія, калькування, росіянізми, вживання слів у невласних значеннях тощо) (практично). Написання слів іншомовного походження: букви и, і; правопис м'якого знака й апострофа; подвоєння букв. Активна і пасивна лексика української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми. Групи слів за вживанням: загальнонавчальні та стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни,	Добирання українських відповідників до слів іншомовного походження. Добирання відповідників до діалектних слів. Розпізнавання в тексті чи реченні (виписування з них) власне українських слів, архаїзмів та історизмів, діалектних слів, професійних слів і термінів. Обґрунтування вживання в певних стилях застарілих і діалектних слів, стилістично забарвлених слів. Розподіляння слів на лексичні групи та за орфограмами. Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Читання вголос слів іншомовного походження (із вивченими в цьому розділі орфограмами) з дотриманням орфоепічних норм. Укладання словника (назв старовинних речей, діалектних слів, популярних у	Вказує на окремі особливості, що сприяють або заважають ефективній комунікації в конкретній ситуації спілкування; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання; виокремлює в тексті мікротеми; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово) ;
--	--	--

просторічні слова. Пароніми (практично). Фразеологія Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Фразеологізми в ролі членів речення. Фразеологічний словник. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.	шкільному житті неологізмів та ін.). Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням слів. Лінгвістичне мінідослідження (уживання слів у різних стилях, особливості діалектних слів тощо). Пояснення значення фразеологізмів (прислів'їв, приказок, крилатих висловів). Укладання словника фразеологізмів на позначення певних якостей, ознак чи явищ (або фразеологізмів, що містять певні слова). Лінгвістичний експеримент (заміна фразеологізмів словами). Добирання фразеологізмів (прислів'їв, приказок) певної тематики. Добирання фразеологічних синонімів й антонімів. Зіставлення фразеологізмів з ілюстраціями. З'ясування походження фразеологізмів. Визначення синтаксичної ролі фразеологізмів. Увідповіднення слів і фразеологізмів; частин прислів'їв. Робота зі словниками та іншими джерелами інформації. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. Лінгвістичні ігри, вікторини.	вирізняє лексичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; порівнює тексти щодо наявності в них певних мовних засобів (застарілих, професійних слів, фразеологізмів тощо); творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.
Уроки розвитку мовлення	Аудіювання та читання текстів різних стилів, які містять застарілі, діалектні, професійні, стилістично забарвлені слова	Розрізняє тексти різних стилів і типів; переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання;

Текст, його основні ознаки, особливості будови тексту, використання мовних засобів зв'язку речень у тексті (повторення вивченого). Складний план прослуханого або прочитаного тексту. Будова елементарного роздуму. 1. Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму. Редагування переказу. 2. Написання твору-роздуму про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі з використанням фразеологізмів (орієнтовні теми: «Чому треба берегти природу», «Який вчинок можна вважати героїчним»). Редагування твору-роздуму. 3. Аналіз письмового твору-роздуму.	чи фразеологізми. Порівнювання текстів щодо наявності в них слів іншомовного походження, застарілих, професійних слів, термінів, стилістично забарвлених слів, фразеологізмів. Складання речень і висловлень зі словами певної лексичної групи та фразеологізмами (з обґрунтуванням свого вибору) . Редагування речень і текстів, у яких допущено лексичні помилки (з коментуванням) . Створення висловлення з використанням професійних слів, неологізмів (наприклад, про професію батьків чи інших рідних; про свою майбутню професію (мрія); про тих, хто будує кораблі чи вирощує пшеницю). Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією, з використанням слів певної лексичної групи (наприклад, театральної лексики іншомовного походження).. Зіставлення наведеної в тексті інформації (наприклад, риси вдачі людини) з прислів'ями та приказками. Описування ситуації, у якій може бути доречним певний крилатий .	записує власні міркування або інформацію з інших джерел; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними лексичними, стилістичними нормами; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові і мовному оформленні власних висловлень ; коригує текст на основі проведеного аналізу; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу.
--	---	--

СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ (13 год)

Змінювання і творення слів. Похідні і непохідні слова. Твірне слово. Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів), складання основ (або слів), аббревіація (аббревіатури), перехід слів з однієї частини мови в іншу. Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова. Зміни приголосних під час утворення слів: - прикметників та іменників за допомогою суфіксів -ськ-, -ств-; - іменників за допомогою суфікса -ин- від прикметників на -ський, -цький. Складні слова. Сполучні голосні [о], [е] в складних словах. Складноскорочені слова як різновид складних. Правопис	Розбір слова за будовою. Визначення способу творення слова. Складання словотвірних ланцюжків. Словотвірний розбір слова. Розпізнавання, виписування, групування похідних і непохідних слів, форм слів, слів за способами творення, особливостями написання (разом чи з дефісом). Лінгвістичне мінідослідження (особливості похідних слів, різноманітність способів словотворення, зміни приголосних під час творення слів тощо). Утворення слів вивченими способами, зокрема складних слів за допомогою сполучного голосного й без нього. Утворення суфіксальним способом назв осіб за професією чи видом діяльності. Утворення прикметників від назв населених пунктів, річок, озер за допомогою суфікса -ськ- (дрогобицький, паризький та ін.). Утворення назв галузей господарства чи ремесел за допомогою суфікса -ств- (бджільництво, садівництво та ін.). Пояснення утворення і написання назв пам'яток архітектури чи природи (наприклад: Збаразький замок, Урицькі	Передає з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення; вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання; співвідносить зміст сприйнятого тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) з історичним і культурним контекстом; характеризує порушені в тексті проблеми; знаходить у тексті відому і нову інформацію; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них;
--	---	---

складних слів разом і з дефісом. Написання слів з пів.	скелі). Заміна в реченнях назв (сполучень слів) абревіатурами. Визначення в словах змін приголосних. Визначення в словах орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Складання словникових диктантів для взаємоперевірки. Розгадування і складання ребусів, основою яких є малюнок – корінь слова. Читання текстів зі складними словами та словами, у яких відбулася зміна звуків під час словотворення. Складання речень з однозвучними словами різних частин мови (наприклад: черговий (ім.) і черговий (прикм.)). Випишування складних слів з тексту та переказування тексту за цими словами. Написання мінітвору за початковим реченням «Люди різних професій не можуть обійтися одне без одного».	регулює власні емоції під час презентації повідомлення; записує власні міркування або інформацію з інших джерел; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (слова, форми слова, частини слова); вирізняє словотворчі та фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
---	--	---

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Частини мови (оглядово).

Іменник як частина мови. Рід, число, відмінки та відміни іменників (17 год.)

Самостійні та службові частини мови, вигук (оглядово). Іменник як частина мови: загальне	Розпізнавання, випишування та групування іменників за певними ознаками (конкретних, абстрактних,	Визначає основну мету почутого розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них;
--	--	--

значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники конкретні й абстрактні, загальні і власні, назви істот і неістот (повторення і поглиблення). Збірні іменники. Велика буква та лапки у власних назвах. Рід іменників (повторення). Іменники спільного роду. Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Число іменників (повторення). Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників (повторення). Поділ іменників на відміни та групи	збірних тощо). Визначення роду, числа, відмінка, відміни, групи іменників. Визначення в реченні синтаксичної ролі іменника. Розбір іменника як частини мови. Лінгвістичне мінідослідження (наприклад, «Іменник означає не тільки предмет»). Створення «хмари слів» до певної групи іменників чи підтеми. Доповнення речень іменниками в правильній граматичній формі. Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням іменників. Робота зі словником. Ігри зі словами (вікторини, конкурси).	переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами; знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; висловлюється у захищеному цифровому середовищі щодо проблем, пов'язаних із власним життєвим досвідом, зокрема навчанням, читацькою практикою; демонструє здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (словосполучення, слова, форми слів).
Уроки розвитку мовлення Будова опису приміщення. Письмовий вибіркового переказ художнього тексту, що містить	Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. Читання тексту з власними назвами. Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки. Складання речень з	Вибірково переказує зміст почутого повідомлення; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення створює невеликі типові повідомлення на

опис приміщення. Редагування тексту переказу.	опорними словами та певного змісту. Складання і розігрування діалогів з незмінюваними іменниками: «Виклик таксі» (таксі, метро, ательє, траса) , «У зоопарку» (поні, какаду, гризлі); «У магазині» (броколі, ескімо, авокадо). Складання плейлиста чи добірки пісень, у текстах яких є власні назви (незмінювані іменники, іменники у кличному відмінку тощо). Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами.	спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; творчо використовує морфологічні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.
--	--	---

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Відмінювання та правопис іменників (16 год.)

Відмінювання іменників I відміни. Відмінювання іменників II відміни. Букви -а (-я), -у (-ю) в закінченнях родового відмінка однини іменників чоловічого роду II відміни. Відмінювання іменників III відміни. Відмінювання іменників IV відміни. Особливості написання іменників у кличному відмінку (узагальнення; практично). Відмінювання іменників, що мають форму тільки множини. Написання та відмінювання імен по батькові, прізвищ. Букви е, и, і в суфіксах: -ив(о), -ев(о); -ечок, -ечк-, -ичок, -ичк-; -інн(я), -енн(я), -инн(я), - ен(я). Написання не з іменниками. Правопис складних іменників (повторення і поглиблення).	Розпізнавання, виписування та групування іменників за певними ознаками. Визначення відмінка, відміни, групи іменників. Розбір іменника як частини мови. Розбір іменників за будовою. Утворення граматичних форм іменників. Утворення складних іменників. Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Добирання прикладів іменників з тією самою орфограмою. Складання словникових диктантів для взаємоперевірки. Лінгвістичне мінідослідження. Створення «хмари слів» до певної групи іменників чи підтеми. Доповнення речень іменниками в правильній граматичній формі. Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням іменників. Робота зі словником.	Добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування; виокремлює в тексті мікротеми; поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; визначає способи виправлення помилок у власному мовленні вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
---	---	--

Уроки розвитку мовлення Усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.	Аналізування, оцінювання тексту. Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки. Складання речень з опорними словами та певного змісту. Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням певних морфологічних засобів та обґрунтуванням свого вибору). Створення та розв'язування кроссенсів (за вивченим матеріалом). Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. Виконання проєкту (наприклад, мініжурнал «Іменник»). Колективне вдосконалення написаного, виправлення помилок.	Висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами; творчо використовує морфологічні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір; урізноманітнює власне мовлення завдяки роботі із словниками та довідковими джерелами.
---	---	--

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Прикметник(24 год.)

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прикметників за значенням:	Розпізнавання, виписування та групування прикметників за певними ознаками. Обґрунтування належності прикметників до груп за значенням. Визначення в	Унаочнює та візуалізує почуте повідомлення, використовуючи різні засоби (малюнки, схеми, таблиці, комікси
--	--	--

якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників (загальне значення, творення). Повні й короткі форми прикметників. Відмінювання прикметників. Прикметники твердої і м'якої груп. Творення прикметників; перехід прикметників в іменники (практично). Особливості творення присвійних прикметників. Букви е, о, и, і в прикметникових суфіксах - ев- (-ев-), -ов-, -ичн-, -ічн- (- їчн-). Написання прикметників із суфіксами: -еньк-, - есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, - ськ-, -зьк-, -цьк-. Написання не з прикметниками. Написання н і nn у прикметниках. Написання складних прикметників разом і з дефісом. Написання прізвищ прикметникової форми.	реченні синтаксичної ролі прикметника. Розбір прикметника як частини мови. Розбір прикметників за будовою. Визначення способу творення прикметників. Складання словникових диктантів з правопису прикметників. Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Лінгвістичне мінідослідження. Створення синонімічних рядів прикметників. Творення прикметників різними способами, зокрема творення присвійних і складних прикметників. Творення ступенів порівняння прикметників. Створення «хмари слівприкметників» на означення якогось іменника (пори року, куточка природи). Створення постерів, слайдів, відеороликів («Прикметникові наголоси», «н і nn у прикметниках»). Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням прикметників. Доповнення речень прикметниками в правильній граматичній формі. Робота зі словником. Ігри зі словами (вікторини, конкурси).	тощо) для відтворення змісту, структурування інформації; аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них; розрізняє тексти різних стилів і типів; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті; переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання; пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу; вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.
--	---	---

Уроки розвитку мовлення Особливості будови опису природи. Сполучення в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису). 1. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи. 2. Докладний письмовий переказ тексту, що містить опис природи. Редагування тексту переказу. 3. Аналіз письмового переказу. 4. Написання твору-опису природи в художньому стилі на основі особистих вражень або за картиною на матеріалі відомих полотен українських пейзажистів. Редагування твору-опису.	Аналізування, інтерпретація тексту. Складання речень із прикметниками за картиною. Редагування речень, у яких допущено граматичні та лексичні помилки (з коментуванням і без). Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням певних морфологічних засобів та обґрунтуванням свого вибору). Поширення речень прикметниками-епітетами. Написання творів-описів з використанням прикметників-епітетів (з обґрунтуванням свого вибору). Виконання проєкту (наприклад, створення мультимедійної презентації «Як розпоряджатися власними грошима» з використанням прикметників різних ступенів порівняння, складних і присвійних прикметників).	Створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень
--	---	--

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Числівник(17 год.)

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості, складні та складені. Розряди кількісних числівників: на означення цілих чисел, дробові, збірні. Неозначені числівники. Відмінювання числівників на означення цілих чисел. Відмінювання дробових числівників. Відмінювання збірних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Написання разом порядкових числівників із - сотий, -тисячний, - мільйонний, -мільярдний. М'який знак на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Узгодження кількісних числівників з іменниками. Правильне вживання числівників на позначення дат і часу.	Розпізнавання, виписування та групування числівників за певними ознаками. Обґрунтування належності числівників до груп за значенням та будовою. Визначення в реченні синтаксичної ролі числівника. Розбір числівника як частини мови. Відмінювання числівників (утворення відмінкових форм). Записування цифр у реченнях і текстах словами (числівниками). Вибір відмінкової форми числівника в реченні. Вибір форми іменника у сполученні із числівником. Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Лінгвістичне мінідослідження. Виправлення помилок у написанні числівників (з коментуванням). Доповнення речень числівниками та іменниками в правильній граматичній формі. Добирання прислів'їв, приказок, фразеологізмів із числівниками. Створення постерів, слайдів, відеороликів («Відмінювання числівників», «Позначення часу», «Числівник + іменник»). Ігри зі словами, вікторини, конкурси.	Розпізнає наявні в почутому повідомленні факти й судження; формулює тему та основну думку тексту; створює текст за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо); створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами; пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; дотримується засад академічної доброчесності під час онлайн-взаємодії; вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
--	---	--

Уроки розвитку мовлення Аудіювання повідомлення, яке містить багато числівників, у тому числі розпізнавання в ньому фактів і суджень.	Виразне читання вголос науково-популярного тексту та розкладу дзвінків (руху транспорту), у яких вжито числівники; обґрунтування ролі числівників у цих текстах. Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. Складання речень із числівниками (зокрема речень із використанням фразеологізмів, до складу яких входять числівники). Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки (з коментуванням і без). Створення інформаційного допису типу оголошення про певну подію з використанням числівників на позначення дат і часу для розміщення в соцмережі. Редагування допису. Розповідь «Мій родовід» із використанням дат народження членів родини .	Створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах; знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень; дискутує в онлайн-середовищі на знайомі теми; порівнює позиції учасників дискусії; толерантно обстоює власну позицію, звертає увагу на спільні й різні думки учасників дискусії.

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ
Займенник(21 год.)

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, питальні, відносні, заперечні, означальні й неозначені. Особливості визначення розряду займенників його, її, їх (практично). Відмінювання займенників усіх розрядів. Приставний н у формах особових і вказівних займенників. Типові помилки у вживанні займенників. Уживання займенника ви у ввічливому значенні для звертання до однієї особи. Написання разом і з дефісом неозначених займенників. Правопис заперечних займенників. Наголошування займенників мій, твій, свій, той, цей, весь у непрямих відмінках (практично). Використання займенників для зв'язку речень у тексті (практично)	Розпізнавання, виписування та групування займенників за певними ознаками. Визначення в реченні синтаксичної ролі займенника. Розбір займенника як Відмінювання займенників. Вибір форми займенника в реченні. Лінгвістичне мінідослідження (наприклад, «Чому Я – займенник?»). Перебудова речень (заміна питальних займенників відносними). Утворення заперечних і неозначених займенників. Добирання фразеологізмів (прислів'їв, приказок) із займенниками. Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слова, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням займенників. Ігри зі словами, вікторини, конкурси.	Вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутого повідомлення; знаходить у тексті відому і нову інформацію; висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; представляє текстову інформацію, використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту; пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (речення, слово, форми слова); вирізняє морфологічні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
--	--	--

Уроки розвитку мовлення 1. Написання твору розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі з використанням займенників, що належать до різних розрядів. Редагування твору. 2. Аналіз письмового твору. 3. Написання есе світоглядного змісту (орієнтовні теми: «Право на повагу до гідності», «У чому полягає гідність людини», «Чому не можна принижувати людську гідність»). Редагування есе.	Складання запитань та відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. Складання речень із визначеними займенниками та певного змісту. Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні займенників (з коментуванням). Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. Складання письмових мінівисловлень (реплік), які містять відмову від пропозиції, що загрожує життю або здоров'ю людини, з використанням заперечних займенників. Складання діалогів - розпитувань у сімейному колі на побутові теми з використанням питальних і відносних займенників (наприклад: «Як минув день», «Як провести вихідний») . Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами.	Записує власні міркування або інформацію з інших джерел; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними, граматичними нормами знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень.
---	--	---

ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 6 КЛАСІ (4 год.)

Лексикологія. Фразеологія. Словотвір та орфографія. Морфологія та орфографія.	Розпізнавання, виписування слів указаної лексичної групи, частини мови, граматичної форми, утворених певним способом тощо. Тлумачення лексичного значення вжитих у реченнях (текстах) слів	Формулює запитання, щоб уточнити розуміння почутого повідомлення; обґрунтовує достовірність, повноту інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних джерел, доречно цитуючи
--	---	---

	і фразеологізмів. Пояснення значення фразеологізмів (прислів'їв, приказок, крилатих висловів). Виділення у слові значущих частин. Визначення способу творення слова. Утворення слів вивченими способами. Визначення в словах змін приголосних. Відмінювання слів вивчених частин мови. Утворення граматичних форм слів вивчених частин мови. Доповнення речень словами в правильній граматичній формі. Визначення в реченні синтаксичної ролі слів певної частини мови. Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування правильно слів з вивченими орфограмами. Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. Складання речень і висловлень зі словами певної лексичної групи та фразеологізмами (з обґрунтуванням свого вибору). Редагування речень, у яких допущено лексичні чи граматичні помилки (з коментуванням). Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. Складання текстів указаної тематики та з використанням визначених слів.	окремі фрагменти почутого повідомлення; використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для збагачення міжособистісної комунікації позитивними емоціями, створення комфортної атмосфери спілкування, спонукання співрозмовників до певних дій; знаходить у тексті відому і нову інформацію; піддає сумніву інформацію з тексту на підставі розрізнення фактів і суджень про факти; формулює тему та основну думку тексту; записує власні міркування або інформацію з інших джерел; створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення; виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (текст, речення, слово, форми слова); вирізняє мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть.
--	--	--